

ZORA PLEŠNAR – retrospektiva

19. april – 4. avgust 2019

Umetnostna galerija Maribor s ponosom predstavlja prvo pregledno razstavo fotografij Zore Plešnar (1925), najvidnejše slovenske fotografkinje sedemdesetih in osemdesetih let prejšnjega stoletja. **Fotoklubu Maribor** se je pridružila leta 1968 in bila edina ženska med člani znamenitega **Mariborskega kroga** (1971–1974), fotografske skupine, ki je v fotografiji uveljavila modernističen izraz in si prizadevala za fotografijo, osvobojeno diktata lepega. V Mariborskem krogu so bili tudi Ivan Dvoršak, Zmago Jeraj, Janko Jelnikar, Branimir Jerneić in Stojan Kerbler. Na prvi razstavi Mariborskega kroga je Zora Plešnar sodelovala s fotografijo *Španija* (1970).

V ciklu *Mimo* (1970–1982), ki je začel nastajati v času delovanja Mariborskega kroga, opazamo nekatere tehnične prvine, značilne za fotografijo Mariborskega kroga, vendar je celota bolj zračna in svetlejša, predvsem pa posvečena pokrajini, ki se v Mariborskem krogu ne pojavlja. Prevladujoče občutenje je kontemplativnost in ne idejno–miselni koncept, ki ga za Mariborski krog večkrat izpostavlja Zmago Jeraj. Cikel *Mimo* je poetična podoba minevanja s pridihom zasanjane melanholije.

Cikel *Nad oblaki* je nastal konec leta 1975, ko je Zora Plešnar potovala na silvestrovanje na Malto in z okna letala fotografirala oblake. Na nekaterih fotografijah je levo spodaj moč opaziti črni rob okna, ki predstavlja nekakšno oprijemališče ali zadnji stik z realnostjo, preden se prepustimo mehkim gmotam oblakov, ki nas ponesejo v drugačen svet. Podobno kot v ciklu *Mimo* tudi tukaj ne zremo v realni prostor, temveč se kot gledalci prepuščamo doživljanju in občutenju.

Cikel *Otroštvo* (ok. 1970 – ok. 1990) po poglobljenosti in občutljivi karakterizaciji predstavlja vrhunec portretne fotografije Zore Plešnar. Kot predmetna učiteljica je imela otroke rada in je z njimi znala vzpostaviti pristen stik. Otroški svet ni enoličen, priča smo vsej paleti otroškega doživljanja, podobe so neposredne in žive.

Pri **portretih odraslih** je Plešnarjeva pozornost pogosto posvetila portretirančevemu okolju ali njegovi dejavnosti (*Fotograf, Sodar, Predica, Šivilja, Delavka*), značilno je tudi zanimanje za navadnega človeka. Na razstavi sta takšna primera portreta tovarniških delavk, ki povzemata duh tedanjega časa.

V ciklu *Odsevi* (1979–1983) je Zora Plešnar zabeležila odseve v lužah, razstavila pa jih je obrnjene na glavo. Svetlo različico *Odsevov* je razvila v razredčenem razvijalcu, kar spominja na sorodne rešitve Ivana Dvoršaka iz leta 1972. Na ta način je dobila svetle, izginjajoče podobe, ki se približujejo prividu, ta učinek pa je še dodatno stopnjevala z zabrisanim, neostrim robom.

Cikel *Terelž* (mongolski nacionalni park) iz leta 1976 je poklon divji naravi. V ospredju je kontrast med temnim horizontom in prostranim nebom z razgibanimi formacijami oblakov. Dramatična scenografija predstavlja okvir za nekaj preprostih poudarkov, ki se znajdejo med nebom in zemljo: skupino dreves, ptico, električne drogove, silhueto jelena z mogočnim rogovjem, osamljeno drevo ipd. Kontrastnost poudarja dramatičnost in reducira pripovedne elemente.

Sekvenčne in eksperimentalne fotografije

Z izjemo razvijanja v razredčenem razvijalcu Zora Plešnar ni namensko eksperimentirala v temnici, je pa naključno nastale nepravilnosti ponekod ohranila in vključevala v fotografijo.

Sekvenčni fotografiji se je posvečala od sredine sedemdesetih let do okrog 1990 pod vplivom Ivana Dvoršaka. Zanimanje Plešnarjeve in Dvoršaka je podobno: beleženje drobnih sprememb, ki pričajo o toku časa in neizogibnem minevanju.

Cikel *Praznovanje* (1984) je nastal naključno, ko je fotografkinja nevede dvakrat uporabila isti film. Prizori z morja se tako prekrivajo s prizori, ki jih je posnela na nekem državnem praznovanju na Pohorju. Ritmično zaporedje prizorov nas spomni na hitro predvajan filmski trak, kjer so vsi elementi (morje, zemlja, cerkev, ladja, smreke, valovi, ljudje za mizo, glasbeniki ...), zaobjeti v neselektivnem spominjanju, kjer ima vsak trenutek enakovredno mesto v toku, ki je lahko tudi tok nekega življenja.

Cikel ***Cirkus*** (1978–1984) je nastajal ob več obiskih italijanskega cirkusa Medrano. V ospredju zanimanja Plešnarjeve niso cirkuški spektakli, temveč ljudje, otroci, živali, obrobne podobe vsakdana in priprave na nastope. V portretih ljudi in živali fotografinja sooča nenavadnost cirkuškega sveta s predmestnim okoljem Maribora. Nekaj fotografij kaže na umetničino veliko ljubezen do konj, ki jo je leta 1980 izpovedala tudi v ciklu *Lipicanci*.

Cikel ***Rojstvo mesta / Novi Beograd*** (1981–1982) je nastal ob zimskem obisku Beograda. Fotografinja je v prvi plan zajela prazen, sipinam podoben prostor, izza katerega se dvigujejo silhete rastočega mesta. Kontrast med puščobnim prvim planom in visokimi stolpnicami v ozadju je podoben nadrealnemu prividu. Cikel lahko beremo kot metaforo neustavljivega civilizacijskega napredka in kot intimen portret okolja, v katerem kljub ranam odkrivamo lepoto, slutimo pa tudi možnost novega.